

[B] **STILSTAAN IS VOORUITGAAN.
HERMAN FRANKES TRILOGIE
“VOORBIJ IK EN WAARGEBEURD”**

Hoe moet het verder met onvertelde verhalen en onafgewerkte personages als de schrijver die ze bedacht, sterft? Met die filosofische vraag werd Herman Franke geconfronteerd toen de prostaatkanker die in zijn lichaam woerde ongeneeslijk bleek te zijn. Voor Franke, een bekende criminoloog die pas op latere leeftijd debuteerde in de literatuur, kwam dit vonnis extra hard aan omdat hij sinds een aantal jaren werkte aan de doorlopende roman *Voorbij ik en waargebeurd*, waarin hij zijn eigen herinneringen in een fictief verhalenweb weefde. De auteur kreeg de tijd om twee delen (*Uit het niets* verscheen in 2007, *Zoek op liefde* in 2008) af te werken. *Traag licht* (2010), het derde en noodgedwongen laatste deel van de cyclus, werd gepubliceerd als een *work-in-progress*: de auteur overleed in augustus 2010 op 61-jarige leeftijd.

Herman Franke oogste eerder al lof voor zijn romans *Wolfstonen* en *De verbeelding*. In *Wolfstonen*, geselecteerd voor de Libris Literatuurprijs 2004, wordt een postmodern woonblok neergezet in een volkswijk, met alle gevolgen van dien. *De verbeelding*, winnaar van de AKO Literatuurprijs 1998, gaf het standbeeld van admiraal Lord Nelson dat boven

Trafalgar Square uittorent een stem. In 2007 startte de auteur met een radicaal nieuw project: *Vorbij ik en waargebeurd* werd een *doorlopende* roman en dat moet ook in de afzonderlijke delen letterlijk opgevat worden. Heden en verleden lopen door elkaar, net als verbeelding en realiteit, nieuwe teksten en verwijzingen naar Frankes eerder gepubliceerde werk. Personages delen kenmerken, de beeldtaal en springerige verbanden maken dit proza verwant aan poëzie, en het ene verhaal bijt het andere in de staart, zodat er een meeslepende sliert ingebedde vertellingen ontstaat. “Het portret dat ik schrijf begint zichzelf te spiegelen als die verpleegster op zo’n Drosteblik, ik wil zoveel verhalen tegelijk vertellen dat ik er nerveus van word”, schrijft Franke in *Zoek op liefde*.

De hoofdpersoon van de cyclus is een naamloze, Groningse portretschrijver die zijn verbeelding aanspreekt om zijn klanten waarheidsgetrouw te portretteren. In *Uit het niets* vertelt een vrouw hem een verhaal over twee neefjes die slaags raken op een familiefeestje. Ze speelden samen in de kelder en vonden daar een sprekende pop. Die pop herhaalde niet de clichézinnnetjes die de neefjes verwachtten, maar wel “het ergste wat je tegen iemand kunt zeggen”. Het incident is de aanleiding voor een levenslange vete die eindigt met de dood van de ene en het ongeluk van de andere neef.

De nieuwsgierigheid van de ik-figuur is gewekt en in *Zoek op liefde* wil hij koste wat kost achterhalen wat het ergste is wat je tegen iemand kunt zeggen. Welke zin kan de liefde tussen twee onschuldige neefjes van het ene moment op het andere veranderen in bloedrode haat?

Een tweede mysterie dat een prominente rol speelt in *Zoek op liefde* is de identiteit van een mooie, lachende vrouw op een oude stereofoto. De hoofdpersoon verzamelt deze voorlopers van 3D plaatjes die bestaan uit twee beelden, een voor elk oog, zodat de illusie van diepte gecreëerd wordt. Op een rommelmarkt stuit hij op een oud koekblik met een stereokijker en een verzameling stereofoto’s. Het blik bevat vooral stadsgezichten, maar ook een portret van een levendige vrouw met een grote moedervlek in de vorm van een hart op haar bil. Hoewel het model waarschijnlijk niet meer leeft, fascineert en prikkelt ze de schrijver.

Ook in deel drie blijft Franke trouw aan zijn recept: hij vermengt tekst, personages en ideeën

uit eerder werk met veel verbeeldingskracht tot een open, nieuw verhaal, maar hij krijgt in *Traag licht* niet de tijd om alle verhaallijnen uit te werken. Zo pikt de verteller de draad weer op van de zoektocht naar de naakte vrouw op de stereofoto. Uit een werknootie blijkt dat deze verhaallijn nog genoeg stof bevat voor volgende delen: “[NB in bovenstaande schets van vervolg zoek ik naar kansen op passende uitweidingen, als ik de tijd daarvoor krijg(t)]”, maar de inspiratie dwingt hem om de romantische queeste te ontknopen.

Traag licht is een onafgewerkte roman. Herman Franke had waarschijnlijk graag de kans gekregen om een en ander dieper uit te spitten, *Vorbij ik en waargebeurd* wil immers de geschiedenis van alle mensen omvatten en wordt nu beperkt tot de geschiedenis van één mens. Alle opgedoken ideeën en begonnen verhaallijnen moeten een plaats krijgen in het laatste boek. Door tijdgebrek herleidt Franke details tot hun essentie. De verhalen worden onderbroken door gedachtekapstokken tussen vierkante haken die de schrijver nog verder had willen uitwerken. Toch verzwakken die ontbrekende passages de roman niet. Ze vormen een soort diagonale doorsteken door het verhaal. Je krijgt inzicht in de structuur van het boek die anders alleen buiten het boek en in het schrijvershoofd bestaat.

In een autobiografisch geïnspireerde cyclus kan een stervende auteur zijn eigen dood uiteraard niet buiten beeld houden, maar *Traag licht* wordt niet zwaarmoedig, integendeel. Franke ziet, zo blijkt uit een interview dat is toegevoegd aan de roman, het aangekondigde einde als een bevrijding. De schrijver, die doorgaans het verhaal strakker in de hand houdt, verklarende verhaallijnen opdringt en structuur aanbrengt, is in *Traag licht* te zwak om de rebelse verteller tegen te houden. De verbeelding krijgt zo, meer nog dan in zijn ander werk, vrij spel.

Het trage licht uit de titel verwijst naar een ontdekking uit de moleculaire fysica, waarbij je een lichtstraal kunt vangen in een tunnel met vals licht, waardoor de straal rechtdoor lijkt te bewegen, maar eigenlijk gewoon stilstaat zonder uit te doven. Frankes oeuvre probeert gebeurtenissen stil te zetten en zo de tijd op te rekken, “alles uitleggen is alles doodmaken en ik wil het leven

juist opentrekken, als een waaier". Voor zijn eigen leven is hem dat jammer genoeg niet gegund, maar in zijn werk wint hij van de tijd.

SOFIE GIELIS

HERMAN FRANKE, *Traag licht*, Podium, Amsterdam,
2010, 255 p.

HERMAN FRANKE, *Zoek op liefde*, Podium, Amsterdam,
2008, 249 p.

HERMAN FRANKE, *Uit het niets*, Podium, Amsterdam,
2007, 251 p.
